క్షితిజ రేఖలను దాటి...

ముదిగొండ శివప్రసాద్

మా టూరిస్టు బస్సు అమరావతి చేరే సరికి సాయంత్రం ఐదు గంటలైంది. బస్సుదిగి మ్యూజియం గూర్చి విచారించేసరికి "అయ్యా యిది పల్లెటూరు. మీకిక్కడ గైడ్సు వగైరాలు దొరకరు. నిజానికంత అవసరంకూడా లేదు. కాబట్టి ముందుగా మీరా బస్సుస్టాపు వెనుకగా ఓ ఫర్లాంగు వెళ్ళండి. అక్కడ బౌద్ధుల నాటి విహారమూ, శిధిలాలూ కన్పడతాయి. దాని పక్కనే ఓ చిన్న మ్యూజియం. ఈ రెండూ చూడటానికీ ఓ గంటకూడా పట్టదు. ఆ తర్వాత అమరేశ్వరస్వామి దర్శనం చేసుకొని ఇష్టమైతే కృష్ణలో స్నానంచేసి మరీ వెళ్ళవచ్చు" అని ఓ పెద్దమనిషి సలహా చెప్పాడు.

"అయితే ఇంకేమైనా వున్నాయా

చూడవలసినవి?'' ప్రశ్నించాను.

'' ఇంతేనండీ—మరేంలేవు '' జవాబిచ్చాడాయన.

''మాష్టారూ—జల్దీ పోదాం—మేము ఫొటోలు తీసుకునేందుకు లైటు చాలేట్టు లేదు'' స్టూడెంట్సు తొందర చేస్తుంటే నేనుకూడా వారివెంట బయలుదేరుతూ ''చూడండి మీ పేరేమన్నారు .'' అని ప్రశ్నించాను.

''నా పేరు రంగారావండీ—ఆ పఛ్ఛాలుగోమైలురాయి దగ్గర పొగతోట లేదూ—అది నాదే. పఛ్ఛాలుగోమైలురాయి అన్నది అమరావతి సమీపంలోని ఓ వూరు పేరుట.

''ఇదుగో చూడండి రంగారావుగారూ నా పేరు దీక్షితులు. వీళ్లంతా మా స్టూడెంట్సు. మేము హైదరాబాదునుంచి స్టడీ టూరు మీద వెళ్తూ ఈ ఉదయమే గుంటూరు చేరాము. మధ్యాహ్నం లాంఫారం చూశాము. ఇప్పుడు అమరావతి చూసుకొని రాత్రికి విజయవాడకు చేరాలని మా సంకల్పం. మీకు వేరే అర్జంటు పని లేకపోతే మాతోకూడా ఓగంటసేపు కనుక వుంటే సంతోషిస్తాము—''

రంగారావు వెంటనే అంగీకరించాడు.

పిల్లలంతా అప్పుడే హుషారుగా కేరింతలు పెడుతూ చాలా దూరం సాగిపోయారు. రంగారావు కేవలం పల్లెటూరి రైతేకాదు కొంచెం చదువూ సంస్కారమూ కలవాడు. ''చిన్నప్పుడు తాడికొండ ఎస్. ఎ. బి. హైస్కూలు లేదూ అక్కడ చదువుకున్నానండీ ఫోర్తుఫారందాకా—తర్వాత పెళ్లయి కుటుంబం నెత్తిన పడేసరికి పొగాకుకే పరిమితమైపోయాను'' నవ్వుతూ చెప్పాడు రంగారావు - ఆయన కళ్లల్లోని వెలుగునుబట్టి హైదరాబాదు మహాపట్నంనుంచీ వచ్చిన వ్యక్తులవెంట తాను గైడు బాధ్యతను నిర్వహించి రావడానికి చాలా సంతోషపడుతున్నట్లుగా గ్రహించగలిగాను. ప్రాచీన బౌద్ధవిహార శిథిలాలూ, పక్కనేవున్న మ్యూజియమూ ఓ అర్ధ లోనే చూపించేశాడు. నాకు మాత్రం అక్కడ అధ్యయనం చేయవలసిన విషయాలు చాలా వున్నట్లు అనిపించాయి కాని దానికిది తగిన సమయం కాకపోవడంవల్ల మనసు వెనుకకు పీకుతున్నా కాళ్లు ముందుకు సాగిపోయాయి . .

''ఇటు సార్—ఇటు—ఇదిగో ఈ రథం పక్కగా రండి—ఇటు స్నానాల రేవు—'' కృష్ణవైపు నడిపించాడు రంగారావు. ఎండాకాలం కావడంవల్ల కృష్ణమ్మ ఆస్తినాస్తివిచికిత్సకు లోనై దర్శనమిచ్చింది.—సూర్యుని అస్తమయ కిరణకాంతులు ఆమెకు చెంగలువ మాలలతో పూజిస్తున్నట్లు కన్పడింది. అవతలి లంకలనుండి ఆవులూ, గేదెలూ మోకాటి లోతు నీళ్లలోనుండి నడుస్తూ అమరేశ్వరుని గుడివైపుకు వస్తున్నాయి. మా విద్యార్థులు కొంతమంది అప్పుడే చొక్కాలూ, నారోపాంట్లూ ఒడ్డునపడేసి

నీళ్లల్లోకి దిగారు.

"జాగ్రత్త"—హెచ్చరించాను వాళ్లను నేను.

"పరవాలేదులెండి సార్—ఇప్పుడేం ప్రమాదం లేదు — ఎంత లోతుకెళ్లినా మోకాళ్లు దాటవు నీళ్లు—ఆ రామూగాడు లేడూ, వాడు కృష్ణమ్మకు వరదలు వచ్చి నప్పుడు కూడా అవలీలగా తెప్ప కొయ్య లేకుండా అవతలి ఒడ్డుకు చేరుతాడు"

"ఏ రామూగాడు?" ప్రశ్నించాను నేను.

"వాడే మా పిచ్చి వెధవ—" రంగారావు నవ్వుతూ జవాబు చెప్పాడు. రామూనే తెలియకపోతే ఇంక మాదీ ఒక బతుకేనా అన్నట్లు—నేను మళ్ళీ ప్రశ్నించ లేదు. కాని రంగారావే అన్నాడు "అడుగో దూరాన ఆ లంకలో కూర్చోని వున్నాడు చూడండి వాడే మా రామూ గాడు—"నిశితంగా చూచాను. నిజమే! దూరంగా ఓ చిన్న మనిషి కూర్చుని వున్నట్లు కన్పడుతున్నది. "ఏం చేస్తు న్నాడు ఆయనక్కడ?" ప్రశ్నించాను. "ఆయన కాదు సార్—వాడు చిన్నపిల్ల గాడు. చదువుకోరా బడికి పంపితే పలక మీద పిలక పెట్టి అయ్యవారి బొమ్మ గీచాడు—బొమ్మైతే అచ్చంగా అయ్య వారిలానే వుంది గాని కోతిపనులు చేసి నందుకు బళ్లోంచి తరిమివేశాడాయన. పోనీ వీణ్ణి పొలంపనుల్లో పెట్టమని చెప్పాము. వాళ్లయ్యకి — "సరేనని వాళ్ళయ్య వీణ్ణి పొలానికి కాపలా పంపిం చాడు. మనిషి మనిషిలాగే కూర్చోని వున్నాడు. కాడీ, మోకులూ మాత్రం దొంగలెత్తుకుపోయారు సార్..."

"పాపం ... నిద్ర పోయాడేమో!" సానుభూతిగా చూశాను నేను.

"నిద్రలేదూ. పాడూలేదు సార్— వాడి రకమే అంతే. వెర్రివెధవ—ఒక రోజు పొలానికి వాళ్ళమ్మ పంపించిన బువ్వను దొర్లించి, కుక్క తినడం దూరంనుంచి చూశాను నేను. పరుగెత్తు కుంటూ వచ్చేసరికి నన్నుచూచి కుక్క పారిపోయింది. 'మొద్దెధవా కూడేదిరా—' అని నే నడిగితే రామూగాడు పక్కనే వున్న ఖాళీ గిన్నెచూచి, నవ్వి 'బహుశా ఇందాక తినేసి వుంటాను బాబాయ్' అన్నాడు — ఏం చెయ్యమంటారు. వాణ్ణింక...." నవ్వుతున్నాడు రంగారావు.

నిజమే! వింతగా వుంది!!

ఉన్నట్టుండి నా కెందుకనో అవతలి ఒడ్డును చేరాలనిపించింది.

"ఇప్పుడే వస్తాను" అని రంగా రావుకు చెప్పి ఏకాంతంగా నీళ్ళనుండి నడుచుకుంటూ అవతలితీరం చేరి ఇసు కలో ముందుకు సాగాను.

వాతావరణం ప్రశాంతంగా వుంది.

ఎటు చూచినా, చుట్టూ మానవులు లేని నిర్జనప్రదేశం నిశ్శబ్ద సంగీతం!

సూర్యుని రథఘాటికి పరాజితులైన పడమటి రాజుల అవమానకళంకమా అన్నట్లు కారు చీకటి మరింక రాబోయే

సూచనలు—

మరికొంచెం ముందుకు పోయాను. వాతావరణంలో పిల్లగాలులు నన్ను పులకరింపజేస్తున్నాయి—ఆ నిర్మల వాతావరణంలో ఆ సువిశాలతల్లి క్షీరమా అన్నట్లున్న కృష్ణమ్మ పులినవేదికపై ప్రకృతిని కళ్ళతో తాగుతున్న రామూ—

దగ్గరికి పోయి చూచాను.

దరహసితవదనంతో గంభీరముద్రలో కూర్చొనివున్నాడు రామూ—

అతన్ని చూడగానే నా కెందుకో తొలి చూపులోనే అనిపించింది—ఇతడు పిచ్చివాడు కాడు—యోగి, అని:

నేను సమీపానికి వచ్చానన్న పరిజ్ఞానం కూడా లేకుండా అలాగే ప్రకృతిలో ప్రకృతిగా మారి కూర్చొని వున్నాడు రామూ—

చుట్టూ పరిశీలించి చూచాను—

అతని పక్కనే ఓ గీయబడ్డ చిత్రం వుంది.

ఆసక్తితో చేతిలోకి తీసుకొని చూచాను. ఆశ్చర్యపోయాను. బాగా చేయి తిరిగిన ఒక చిత్రకారుడు గీచిన బొమ్మలా వుందది—

"రామూ ..రామూ...." గట్టిగా పిలిచాను. నా పిలుపు ఈసారి వినిపించినట్లుంది—ఈ లోకంలోకి వచ్చి నన్ను చూచాడు. ఒక్కక్షణం బిత్తరపోయాడు ఈ కొత్తవారెవరా అన్నట్లు.

"బాబూ నీపేరేకదూ రామూ"

"అవునండీ" కళ్లల్లో కొంచెం భయం.

"నీ వయస్సెంత"

"తెలీదు"

సుమారు పదిహేను పదహారేళ్లు దాటి వుండవనుకున్నాను— "నీవేం చేస్తుంటావు?"

"ఎంచేయను—పగలుపూట బస్సు దగ్గర మూటలు మోస్తాను."

"అదేంఖర్మ—హాయిగా పొలం పని చేయవచ్చుగా"

"నాకెందుకో ఏపనీ నచ్చదు—ఈ మూటలు మోసిన డబ్బులైనా రంగులు కొనుక్కోడానికే—ఆ డబ్బులు కండక్టరు మస్తానయ్యకిస్తే గుంటూరునుంచి రంగులూ కాన్వాసూ, తెచ్చిపెడతాడు."

రామూ వాడిన రంగులూ కాన్వాసూ చాలా చౌకబారువి. అయినాసరే చిత్రంలో అపూర్వమైన కళానైపుణ్యం వుంది. ఏ రవివర్మ చిత్రాన్నో చూస్తున్నట్లు నాకనిపించింది.

"ఈ బొమ్మ నీవే గీశావా?"

"అవునండీ—ఇవ్వాళే గీశాను—"

కృష్ణానదీ తీరం బాక్‌గ్రౌండ్‌గా తీసుకున్నాడు. అక్కడ ఒక నర్తకి నర్తిస్తున్నది—నిజం చెప్పవలసివస్తే ఆమె నర్తకి కాదు. కృష్ణానదీతీరంలో యుగయుగాలుగా ప్రవర్ధమానమైన శిల్ప కళాసుందరికి ఆమె సంకేతం. నేడు పతనమైపోయిన వైభవాన్ని, శిథిల

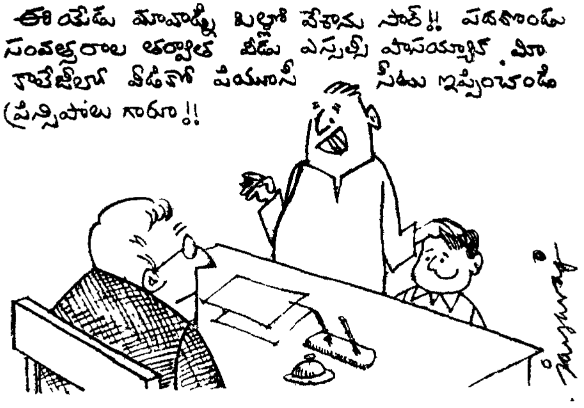

ప్రాయంగా మారిన ఆ సౌందర్యాన్ని సూచించే నిమిత్తం ఎరుపురంగూ నలుపురంగూ పరివేషంగా వాడాడు. అలంకార శాస్త్రంలో ఒక్కొక్క రసానికి ఒక్కొక్క రంగును నిర్ణయించారు శాస్త్రవేత్తలు అవన్నీ పిల్లవాడికి తెలుసునా??

అసంభవం—

మరి ఇంత ధ్వన్యాత్మకంగా, ఈ చిత్రం ఎలా గీచాడు??

"ఈ బొమ్మకు మోడల్ ఏమయినా వుందా?—"

"లేదండీ—నాకెందుకో ఉన్నట్టుండి ఓ బొమ్మ గీయాలనిపిస్తుంది. గీస్తాను అంతే—"

"నీవింకా బొమ్మలు గీచావా?"

"ఆఁ గీచానండీ—కానీ మా అయ్య "పొలంపని మాని పిచ్చెధవలా తిరుగుతున్నావా కుంకా" అని తిట్టి వాటిని పొయిలో పారేశాడండీ...." రామూ కళ్ల వెంట నీళ్లు వచ్చాయి.

నా హృదయం కలుక్కుమంది—

గుణాఢ్యుని హోమాలవంటివి నేటికీ సాగుతూనే వున్నాయన్నమాట!!

"చూడుబాబూ—నాపేరు దీక్షితులు. నేను హైదరాబాదులో వుంటాను. ఈ బొమ్మను నా వెంట తీసుకుపోతాను. అక్కడ లలితకళా ఎకాడమీ వాళ్లకి చూపి నీకు గుర్తింపు వచ్చేటట్లు చేస్తాను. అంతా నిన్ను పొగుడుతారు కూడా-ఏం, నా కిస్తావా మరి?"

రామూ ఓ క్షణం తెల్లబోయాడు.

కౌతుకమూ, సందేహమూ రంగరింపబడ్డ హృదయంనుండి పెల్లుబికిన రెండు మూడు మ్లానరేఖలు ముఖాన్ని ఆవరింపగా, ప్రశ్నించాడు. గుర్తింపూ పొగడ్తా ఎందుకు?"

ఇప్పుడు తెల్లబోవడం నావంతు.

"చూడు రామూ—నీవు మంచి కళా

కారుడివి. నీ కళను నలుగురూ చూచి మెచ్చుకోవద్దా—''

''వద్దు—ఈ బొమ్మలు గీయకపోతే నేను బతుకలేనండీ—అందుకనే గీస్తు న్నాను—'' ఆవేశంగా అన్నాడు.

కీర్తిప్రతిష్ఠలు కావు రామూకు కావలసినవి. తన రచనా వ్యాసంగం సాగడమే లక్ష్యం; చిత్రరచన లేకపోతే అతడు జీవించలేడు—అందుకనే హృదయాన్ని చీల్చి బొమ్మలు బహిర్గమింపజేస్తున్నాడు.

''చూడు రామూ — ఈ బొమ్మ కూడా పొయిలోకి పోక తప్పదు ఇక్కడుంటే—నన్ను నమ్మూ. నీకేమీ అన్యాయం చెయ్యను. నీ బొమ్మ సురక్షితంగా నా దగ్గిర వుంటుంది ఎప్పుడు కావాలంటే అప్పుడు పోస్టు ద్వారా నీకు పంపుతాను సరేనా—''

రామూ కొంచెంసేపు ఆలోచించి ''సరే''నన్నాడు—

నేను జేబులోంచి ఓ పది రూపాయల నోటు తీసి ఇచ్చాను. రామూ ఆశ్చర్య పడ్డాడు. తీసుకోవడానికి మొగమోట పడ్డాడు.

''తీసుకో, రామూ ఏమైనా కొనుక్కో—నీకు కావలసిన మంచి రంగులూ కాన్వాసూ నేను పోస్టుద్వారా పంపుతాను, వీలైతే హైదరాబాదు లలిత కళా ఎకాడమీద్వారా చిత్రవిద్య నేర్పించే స్కాలర్‌షిప్‌కై నీ కోసం ప్రయత్నిస్తాను.''

రామూ కళ్లల్లోని కాంతిరేఖలను నేను తేలికగానే అక్షరాల కిందికి అనువదించుకో గలిగాను. అతడు ఉబ్బి తబ్బిబ్బవుతూ కళ్లతోనే కృతజ్ఞతలు చెపుతున్నాడు—. పసిహృదయం పరవశం చెందుతున్నది.

నిరంతరం తిరస్కారాలకూ, బహిష్కారాలకూ గురియైన రామూ మొట్ట మొదటిసారి నా నుండే ఓ దోసెడు సాను భూతికి నోచుకుంటున్నట్లున్నాడు చూడబోతే.

అందుకే వర్షాకాలంలోని కృష్ణమ్మలా ఉప్పొంగుతున్నాడు—

చీకటి వ్యాపిస్తున్నది. ''వెళ్దామా ఇంక'' అని లేచాను. నా వెంట హుషారుగా లేచి నడవసాగాడు రామూ. నేను అడగకుండానే తనకు నచ్చిన, తెలియవచ్చిన విశేషాలన్నీ గబగబ చెప్పేస్తున్నాడు. నేను నిశ్శబ్దంగా వింటు న్నాను.

తాను పుట్టినదగ్గరినుండీ ఈ శిల్పాల మధ్యనే గోలీకాయలు ఆడుకుంటూ, గొడ్లు కాచుకుంటూ బతికేవాడట. చదువు కానీ, పొలంపనులు కానీ అబ్బలేదట. ఎప్పుడూ కృష్ణలో దూకి అటూ ఇటూ ఈదాలనీ, పండే పంటపొలాలలో పాలపిట్టలా దూరిపోవాలనీ కృష్ణ లంకలపై ఎవ్వరూ చూడకుండా గెంతుతూ వుండాలని అనిపిస్తూ వుండేదట మనస్సుకు—ఈ ఆనందాను భూతికోసం తల్లిదండ్రులు కొట్టినా సరే సహిస్తూనే వుండేవాడట. అప్పుడప్పుడూ అమరావతి శిథిలాల మధ్య పడుకొని

చేతితో వగిలిన బొమ్మలను నిమురుతూ అలాగే రాత్రీ పగలూ తేడా తెలియకుండా గడిపేవాడట....

కృష్ణను దాటి అవతలి ఒడ్డుకు చేరాము.

మా విద్యార్థు లప్పుడే అమరేశ్వరుని కోవెలలోకి వెళ్లి గంటలు గణగణ మని పిస్తున్నారు. నేనూ దైవదర్శనం చేసు కొని కొబ్బరిచిప్పను రాముకు ఇచ్చాను. వద్దనకుండా తీసుకొని అక్కడికక్కడే చిప్పమొత్తమూ తిన్నాడు.

రంగారావుకు కృతజ్ఞత చెప్పాను. అడ్రసు తీసుకున్నాను.

బాగా చీకటి పడింది.

మేమంతా తిరిగి టూరిస్టు బస్సు ఎక్కాము.

బస్సు దూసుకుంటూ గుంటూరురోడ్డు పట్టింది. రామూ, రంగారావూ చీకట్లో కలిసిపోయారు క్రమంగా....

చిత్రాన్ని భద్రంగా నా బాగ్‌లో దాచాను బస్సులో. ఓ రెండుగంటల సేపట్లో అమరావతినుండి విజయవాడ చేరాము—అక్కడ భోంచేసి విశ్రమించి మర్నాడేస్తతర్వాతి కార్యక్రమంలో సాగి పోయాము....

అలా ఓ పదిహేనురోజుల్లో టూరు మొత్తమూ ముగిసింది—ఈ ప్రయాణం దెబ్బతో ఒళ్లంతా హూనమైపోయింది. తిరిగి హైదరాబాదు చేరాక రెండురోజుల వరకూ మంచం దిగలేకపోయాను. ఆ తర్వాత గుడ్డలు సర్దుతుంటే రామూ ఇచ్చిన శిల్పసుందరి ఫోటో కన్పడింది. రామూగూర్చి ఈ రెండు వారాలలో పూర్తిగా మరిచేపోయాను నేను. దాన్ని ఫోటో తీయించి పత్రికలకు పంపాను. ఎకాడమీ కార్యదర్శిని కలుసుకొని బొమ్మను వారికిచ్చి "ఈసారి మీ ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్"లో ప్రదర్శించమని కోరాను. రంగులూ, కాన్వాసూ చాలా ముతకగా వుండి రేఖలు అపరిమితంగా వున్నప్పటికీ వాటి వెనుక వున్న అగాధమైన భావుకతకు మాత్రం కార్యదర్శిగారుకూడా ఆశ్చర్యపోయారు. "ఈ అబ్బాయికి సెంట్రల్‌దో, స్టేట్‌దో స్కాలర్‌షిప్ ఒకటి ఇప్పించే ఏర్పాటు చేస్తాను దీక్షితులుగారూ" అని నాకు మాట ఇచ్చారు. మరుగునపడ్డ మాణి క్యాన్ని వెలికితెచ్చిన గౌరవం నాకే దక్కింది కదా నేను కొంచెం గర్వపడ్డాను కూడాను.

అన్నమాట నిలబెట్టుకుని కార్యదర్శి గారు సెంట్రల్ స్కాలర్‌షిప్ ఒకటి ఇప్పించి ఎకాడమీ విజయవాడకేంద్రంలో శిక్షణకొరకు చేరవచ్చునని తెలిపారు. ఈ సంతోష వార్తను నేను రంగారావుకూ, రామూ తల్లిదండ్రులకూ తెలిపాను. "ఈ సదవకాశాన్ని జార విడుచుకోవద్దు. మీ పిల్లవాడికి మంచి భవిష్యత్తు వుంది. గొప్ప చిత్రకారుడు కాగలడు. ప్రోత్స హించి పంపండి" అని రామూ తండ్రికి వ్రాశాను. ఓ వారంరోజుల్లో రామూ

తండ్రి తనకు చదువురాదు కాబట్టి ఓ చదువుకున్న వ్యక్తిచేత జాబు వ్రాయిస్తూ అవ్యాజంగా నేను చేసిన సహాయానికి కృతజ్ఞతలు తెలుపుతూ పిచ్చివాడైన తమ కొడుకును మంచి మార్గంలో పెడుతున్నందుకు ధన్యవాదాలు తెలిపాడు. నేనూ సంతోషించాను.

ఇలా ఒక నెలరోజులు గడిచేసరికి ఓ విచిత్రం జరిగింది. నేను పంపిన రామూ శిల్ప సుందరి ఫొటో ఓ స్థానిక పత్రిక ప్రచురించింది. కొద్ది రోజుల్లో ఆ చిత్రం చాలా బాగుందని జాబులు కూడా పత్రికల్లో వచ్చాయి. కానీ ఒక జాబునుచూచి స్తంభించిపోయాను నేను. ఆ జాబు ఇలా వుంది.

''ఆర్యా!

తమరు గత సోమవారం 'రామూ' అనే వ్యక్తిపేర ప్రచురించిన 'శిల్ప సుందరి' చిత్రం ప్రఖ్యాత యూరప్ చిత్రకారుడు డాక్టర్ జంకిన్స్ గీచిన 'పిరమిడ్స్' అనే బొమ్మకు మక్కీకి మక్కీ కాపీ. ఇలాంటి తర్జుమా చిత్రాలు ప్రచురించడం ద్వారా మీ పత్రిక స్థాయిని కోల్పోతున్నందుకు చింతిస్తున్నాను. ఇట్లు పచ్చిపులుసు గుండారావు, రంగయ్యార్ స్ట్రీట్, టి. నగర్, మద్రాసు-17.''

ఈ ఉత్తరం చూడగానే నాలో కలిగిన భావాలు వెంటనే వర్ణించడం అసాధ్యం! కొంతసేపైన తర్వాత గుండారావు మీద నాకు బాగా కోపం వచ్చింది. మన తెలుగు వాళ్ల తెలివి ఎలా వికసిస్తున్నదో తెలుసుకునేందు కీ ఉత్తరం ఒక ఉదాహరణ మనిపించింది. బెంగాలు ప్రాంతములో ఒకవివేకానందుడుజన్మించినందుకు వేదాంతులూ, రవీంద్రుడు జన్మించినందుకు కవులూ కళాకారులూ, నేతాజీ జన్మించినందుకు దేశభక్తులూ అంతర్జాతీయంగా తమ ఘనతను చాటుకుంటున్నారు. కాని తెలుగుదేశంలోనో? ఖర్మ కాలి ఒక కళాకారుడి కెక్కడైనా సన్మాన సభ జరిగితే చాలు ఇంక వదలకుండా ఈ విమర్శక వ్యాఘ్రాలు ఆయనకు సంతాప సభ జరిగేవరకూ నిద్రపోరు. ఎక్కడ ఒక వ్యక్తి పైకిపోతాడోనన్న భయంతో నిరంతరం కాళ్లకు తాళ్ళుకట్టి గుంజుతూనే వుంటారు. ఇంక ఈ దేశానికి విముక్తి ఏమిటీ? అనుకున్నాను. ఈ బాధతో నేను మధన పడుతూ వుండగా లలితకళా ఎకాడమీ రామేశ్వరరావుగారు ఫోను చేసి ''దీక్షితులుగారూ మీ కో శుభవార్త. మీరు మాకిచ్చిన రాము గీచిన 'శిల్పసుందరి' చిత్రం నిన్నటి ఆర్ట్ ఎగ్జిబిషన్‌లో ప్రథమ బహుమతి గెలుచుకుంది'' అని చెప్పారు. ఈ వార్త నన్ను కొంత ఊరట చెందించింది తాత్కాలికంగా. కానీ ఓ వారం లోపల ఆ పత్రిక సంపాదకులు ఇలా ఓ లేఖ ప్రచురించారు.

''ఇటీవల మేము ప్రచురించిన చిత్రం 'శిల్ప సుందరి'కి ఎకాడమీలో కూడా ప్రథమబహుమతి వచ్చినట్లు మాకు వార్త

" నీలాంటివాళ్ళ వల్ల ఈ సమాజానికి ఏం ఉపయోగం చెప్పు ? "
" లేకపోవడమేమిటి మిలార్డ్? నావల్ల నలుగురు పోలీసులకి చేతినిండా పని కాదా ?"

అందింది. అయితే ఇది డాక్టర్ జంకిన్స్ గీచిన 'పిరమిడ్స్' అన్న చిత్రానికి తర్జుమా అన్న విషయం ఒక పాఠకుడు మా దృష్టికి తెచ్చారు. ఇందలి నిజానిజాలు పరీక్షించిన అనంతరం 'శిల్పసుందరి' రాముగీచిన ఒరిజినల్ కాదనీ కాపీయేననీ మేము నిశ్చయించాము. కాపీ బొమ్మలు గీయడమూ కథలు వ్రాయడమూ ఎంత హీనమో మా తెలుగు పాఠకులకు వేరే మేము చెప్పనక్కరలేదు. ఈ శిల్ప సుందరి చిత్రాన్ని రామూపేర ప్రచురించినందుకు మేము చింతిస్తున్నాము—ఇట్లు సంపాదకుడు."

ఈ లేఖ చదివేసరికి నా తల తిరిగిపోయినట్లనిపించింది. భూమ్యాకాశాలు కదిలిపోతున్నట్లనిపించాయి. ఆవేశంతో ఓ టాక్సీలో స్థానిక అమెరికన్ కల్చరల్ సెంటర్‌కు వెళ్లాను. అక్కడి అధికారి నాకు మిత్రుడే! నన్ను ప్రేమతో ఆహ్వానించాడు. యోగక్షేమాలు అడిగిన తర్వాత వచ్చిన పనేమిటని ప్రశ్నించాడు. 'యూరోపియన్ చిత్రకారుడు డాక్టర్ జంకిన్స్ గీచిన బొమ్మల ఫోటోల ఆల్బమ్ మీ దగ్గర వుందా? అని ప్రశ్నించాను. "ఆఁ వుంది — సవ్యాఖ్యానంతో ఓ ఆల్బమ్ వుంది చూడండి." అని వెంటనే నాకు అందించారాయన ఆల్బమ్‌ను ఓ రెండు నిమిషాల్లో. అందులో ఒక్కొక్క బొమ్మనే తిప్పుతూ పోయాను.

ఒక బొమ్మ దగ్గరకు వచ్చేసరికి హఠాత్తుగా ఆగిపోయాను. ఆ బొమ్మపైన 'పిరమిడ్స్' అని శీర్షికవుంది. క్రింద శిథిలమైన కొన్ని పిరమిడ్స్, ఆబాక్ గ్రౌండు మీద ఓ శిల్పసుందరి నర్తిస్తున్నట్లు ఓ

చిత్రం వుంది—

నా గుండె స్తంభించిపోయినట్లని పించింది.

సరిగ్గా అది రామూ గీచినబొమ్మే?

ఏమీ భేదం కన్పడటం లేదు.

ప్రకృతి కోపగించినందుకు సూచనగా వాడిన అరుణరేఖల దగ్గరినుంచి యథా తథంగా అవే రంగులు అవే భావాలు. 'వాట్ హాపెండ్? (ఏం జరిగింది)'— కల్చరల్ సెంటర్ అధికారి నా భుజం తడుతున్నా కూడా నాకు స్మృతి సంపూర్ణంగా రాలేదు. అక్కడి జవాను ఓ గ్లాసు మంచినీళ్ళు యిచ్చాడు. అవి తాగిన ఓ అయిదు నిమషాలకు నేను ఈ లోకానికి వచ్చాను. రంగారావూ, రామూ కలిసి ఏదో దొంగనాటకం ఆడారని నాకు స్ఫురించింది. పల్లెటూరి ప్రకృతిలో ఇంత మోసమా?? అవును — ఆశ్చర్యం ఏముంది?? మొగలిపొదలలో మిణ్ణాగులు లేవా? పచ్చని పైరుపొలాల్లో పసిరికలు లేవా?? నా ఊహ కతీతమైన నాటక మిది—బాగా నాగరికత బలిసిన ఏ విదేశాలల్లోనో ఇలాంటిది జరిగితే నేను ఆశ్చర్యపోయేవాణ్ణి కాదు. కాని భారత దేశంలో, అందులోనూ తెలుగుప్రాంతాన ఓ పల్లెటూళ్లో ఇలా జరిగిందంటే నాకు నమ్మ శక్యంకాలేదు....జంకిన్స్ జీవితానికి సంబంధించిన ఓ పుస్తకం తీసుకొని మాట్లాడకుండా కల్చరల్ సెంటర్‌నుంచి ఇంటికి వచ్చేశాను. కొన్నాళ్ళయినతర్వాత తీరిక చూచుకొని ఆ పుస్తకం చదవడం మొదలుపెట్టాను. జంకిన్స్ జీవితం చాలా విశిష్టంగా వుంది. పారిస్‌లోని వాన్‌గో-పికాసోవంటి ప్రముఖ చిత్రకారుల జీవితాలవలెనే జంకిన్స్ జీవితమూ చాలా ఆసక్తిదాయకంగా వుండి ఓ నవల వ్రాయడానికి సరిపోయినంత కథా కమామిషూ అందులో వున్నాయి. తీరిక దొరికినప్పుడల్లా ఓ పదిపేజీల చొప్పున అలా చదువుతూ వున్నాను.

ఇలా వుండగా ఓనాడు విజయవాడకు నేను జాబు వ్రాశాను. "రామూ అభివృద్ధిని గూర్చి మీ అభిప్రాయమేమిట"ని అక్కడి శిక్షణాధికారికి — దానికి సమాధానంగా ఆయ నొక సుదీర్ఘమైన జాబు వ్రాశాడు— ఆ వుత్తరం నన్ను కలవరపరిచింది.

"శ్రీయుతులు దీక్షితులుగారికి నమస్కారములు. మీరు వ్రాసిన రామూ ప్రముఖ చిత్రకారుడు కాగలడనడంలో సందేహంలేదు. అతని శిల్పసుందరి చిత్రం మీద వచ్చిన వివాదంకూడా నేను పత్రికల్లో చూచాను. అయితే కార్లైల్ మహాశయుడు చెప్పినట్టు భావాలనేవి శాశ్వతమైనవి. అందులో నూతనత్వమనేది ఎవ్వడూ సృష్టించలేడు. అవే నవరసాలూ, అవే మానవ ప్రకృతులూ, అవే సంఘర్షణలూ సమన్వయాలూ, విషాదాంతాలూ సుఖాంతాలు కాకుంటే, వ్యక్తి వ్యక్తికీ ఉక్తిపై చిత్రం మారుతుంది.

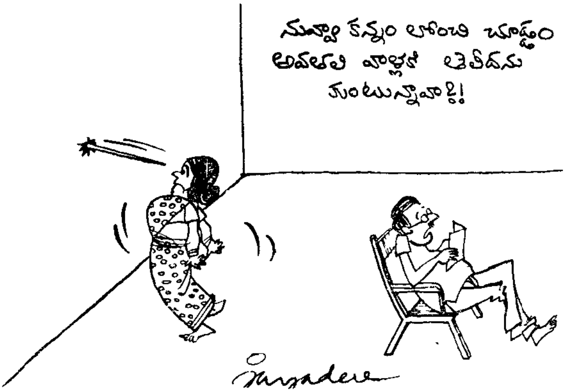

అంతేకాదు. భావాలకు దేశకాల పరిమితులు లేవు. అనాదినుంచి అనంతంవరకూ అవి ఈ విశ్వంలో నిరంతరం సంచరిస్తూనే వుంటాయి. కాబట్టే కాళిదాసు భావాలు అనేకం మనకు కొన్నివందల సంవత్సరాల తర్వాత వేరే దేశంలో పుట్టినా అంతే, మహిమాన్వితుడైన కవి షేక్స్పియరులో అనేకం కన్పడుతాయి. అందుకే రామూ చిత్రాన్ని కాపీ అని నేను అనలేకపోతున్నాను. నా ఎదురుగానే అతను గీచిన ఒకటిరెండు చిత్రాలు నా దగ్గరున్నాయి. అలాంటివి ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశాల్లోని ఏ కళాకారుడూ ఇంతవరకూ గీయలేదని నేను చెప్పగలను. ఇంత చిన్నవయసులో రామూ చూపించిన ఈ ప్రజ్ఞను నేనే నమ్మలేకపోతూ వున్నాను.

అయితే ఓ విచారవార్త. రామూ స్కాలర్‌షిప్ విరమించుకొని తిరిగి అమరావతి వెళ్ళిపోయాడు. అదేమని గట్టిగా నేను దబాయించాను. సామదానాదులన్నీ ప్రయోగించాను. చివరకు బెదిరించేసరికి భోరున ఏడుస్తూ "అమ్మా నాన్నా కొడుతున్నారే, ఆ అమరావతిలోనే, ఆ శిల్పాల మధ్య ఇసుకతిన్నెల మధ్యా కూర్చుంటేనే నాకు బొమ్మలు గీయ బుద్ధి పుడుతున్నది. కృత్రిమమైన ఈ విజయవాడ నాగరికతలో నాలుగు గోడల మధ్య నేను బొమ్మలు గీయలేను. మరి బొమ్మలు గీయకుండా బతకనూలేను___ కాబట్టి నన్ను వదిలిపెట్టండి వెళ్ళిపోతాను" అని నీళ్ళనుండి గట్టున పడేసిన చేపపిల్లలాగా గిలగిల కొట్టుకున్నాడు. అందుకని అతన్ని రిలీవ్ చేసి పంపివేశాము. అతనింక మా శిక్షణాకేంద్రం విద్యార్థి కాడు. అంత చక్కని వ్యక్తినుండి మంచి బొమ్మలు వచ్చేటట్లుగా ప్రోత్సహాన్నిచ్చి, కువిమర్శకుల ఆట కట్టించి కళాసేవ చేయవలసిన బాధ్యత ఇక మీరే తీసుకోవాలి. ఇట్లు

కార్యదర్శి. విజయవాడ. "ఈ లేఖ చదివి నేనూ చాలా బాధపడ్డాను. నిజమే! రామూ ఆ నిరంతర రామణీయకమైన ప్రకృతిలో తానూ ఒక ప్రకృతి. తానూ ఒకభాగం. అందుకనే ఆ కృష్ణాతీరం విడిచి అతడు జీవించలేడు. నదిలో ప్రతి రోజూ అలా సూర్యోదయమూ సూర్యాస్తమయమూ ప్రభాతమందలి ఉషస్సుషమా సాయంకాలపు రాగరేఖలూ చూడకుండా అతడు జీవించలేడు. ప్రకృతిమాత ఒడిలో నుండి అతన్ని బస్తీకి లాగి నేనే తప్పు చేశానేమో అనిపించింది—ఇలా అనుకుంటూ ఆరోజు రాత్రి తిరిగి జంకిన్స్ జీవితం చదువుతున్నాను... గ్రంథం ముగింపుకు వచ్చింది. పాశ్చాత్యచిత్రాల్లో భౌతికమైన రక్తమాంసాల సౌందర్యం ఎక్కువగా ప్రదర్శింప బడుతుంది. జంకిన్స్ ఈ పద్ధతిలో బొమ్మలు గీచి గీచి, మదిరామదవతుల వ్యామోహంలో మునిగితేలి చివరకు భ్రాంతివదిలి మరణానికి ముందు కనీసం వచ్చే జన్మలోనన్నా ఆత్మసౌందర్యానికి ప్రాధాన్యమిచ్చే బొమ్మలు గీయాలనీ అందుకై ఏ అజంతా అమరావతీ శిల్పకళనో ఉపాసించేందుకు వీలుగా తన జన్మను భారతదేశంలో ప్రసాదించమనీ విలపించి విలపించి అసంపూర్ణమైన కోరికలతో తీరని ఆవేశాలతో ఒక విచిత్ర పరిస్థితిలో పారిస్‌లో జీవితం ముగించినట్లుగా వుంది. ఇది చదివి నేను తిరిగి తీవ్రమైన ఆలోచనలో పడ్డాను. భూమ్యాకాశాలు కలిసిన చోటు నుంచీ దూసుకొనిపోయే దేశకాలాల నతిక్రమించిన ఏవో సత్యాలు నాలో ప్రణవ ఘంటికలను మ్రోగించాయి. జంకిన్స్ వర్ణనా ఫొటోలు అతని శరీరంపై పుట్టుమచ్చల గుర్తులూ, వేసుకునే దుస్తుల వివరాలూ, అన్నీ ఆ పుస్తకపు అనుబంధంలో చేర్చబడ్డాయి. అవి చదివి ఆవేశంతో కలమూ కాగితమూ తీసుకొని రామూకు ఉత్తరం వ్రాస్తూ "నా ఆలోచనా ఉపపత్తీ హేతువాదానికి నిలువక పోవచ్చు. అయినా ఒక విషయం నేను నిర్ధారణ చేసుకోదలచాను. ఈ రెండు వాక్యాలుకూడా నీకు అర్థంకాక అయోమయంగా వుండవచ్చు—అయినా ఫరవా లేదు. నాకు ఈ ఒక్క విషయం స్పష్టంగా వ్రాయి నీకు కుడిభుజంపైన ఓ పుట్టుమచ్చ వుందా? బహుశా ఉండకపోవచ్చు. లేదని వ్రాస్తేనే ప్రపంచమూ నేనూ సంతోషిస్తాము. అదే సమంజసంకూడా. ఉందని వ్రాస్తేమటుకు ఇది ప్రపంచంలోని ఏడు వింతలతోబాటు పునర్జన్మకు సంబంధించిన ఎనిమిదవ వింత అవుతుంది. ఏ విషయమూ దీనితో జతపరచి స్టాంపులంటించిన కవరులో నాకు వెంటనే వ్రాయి...."

ఉత్తరం పోస్టు చేశాను.

ఓ ఆరురోజుల లోపల దానికి జవాబు వచ్చింది,

" . . . ఔనండీ—నా కక్కడ పుట్టుమచ్చ వుంది."